

ECONOMIE

Tijdschrift voor Algemeen Economische
Bedrijfs-Economische en Sociale Vraagstukken

Vier en dertigste jaargang — No. 11 — augustus 1970

IN MEMORIAM PROF. H. A. KAAG

Op 7 augustus 1970 overleed op 72-jarige leeftijd onze mederedacteur H. A. Kaag.

Nog maar enkele maanden geleden, bij gelegenheid van een redactievergadering, liet hij zijn medeleden weten dat hij met ingang van de nieuwe jaargang zijn redacteurschap wenste neer te leggen.

Weinig konden wij toen vermoeden dat de woorden die wij aan zijn afscheid wilden wijden, tevens een "in memoriam" zouden zijn.

Kaag is de enige die van de oprichting in 1935 af tot nu toe onafgebroken redacteur is geweest. Zijn beide mederedacteurs van het eerste uur waren M. J. H. Cobbenhagen, die in 1954 overleed en J. E. de Quay, die na de bevrijding niet meer als redacteur optrad.

Anders dan thans, nu ons tijdschrift al geruime tijd bestaat, hadden de eerste leden van de redactie ook tot taak om het van de grond te brengen en wij herdenken Kaag dan ook niet alleen als redacteur, maar ook als promotor, die buiten het redactionele werk, veel gedaan heeft om belangstelling en steun voor het Maandschrift Economie te wekken.

De overledene heeft echter ook vele beschouwingen in het tijdschrift gepubliceerd, waaronder het allereerste, dat handelde over "Economische politiek". Met name de concrete vraagstukken van de Nederlandse handelspolitiek en valutapolitiek en in verband daarmee de benarde sociaal-economische situatie in het Nederland van de jaren dertig hadden zijn aandacht. In vele artikelen gaf hij ten aanzien van deze terreinen zijn visie, mede in verband gebracht met de geschriften van belangrijke klassieke economen. Hij had daarbij een zekere voorliefde voor Adam Smith, aan wie hij in de jaargang 1936-1937 een tweetal uitvoerige artikelen wijdde.

Voor al het laatste jaar vóór de tweede wereldoorlog gaf voorts aanleiding tot vele korte notities over actuele zaken. Na een aantal jaren van zwijgen tijdens de oorlogsjaren verrast ons in de eerste na-oorlogse jaargang een rede, gehouden in Brussel op 20 december 1944 (toen

nog slechts het zuiden van Nederland bevrijd was) over "Economische samenwerking tussen Nederland en België".

Zo zal de naam van Kaag ook aan de geschiedenis van het Maandschrift Economie steeds verbonden blijven. De meer algemene betekenis van de overledene is o.m. geschetst door Prof. Bosman bij de uitvaart. Wij drukken deze toespraak hieronder af.

Redactie Maandschrift
Economie

Toespraak, gehouden bij de uitvaart van Prof. Kaag op 10 aug. 1970

De oprichting in 1927 van de R.K. Handelshogeschool heeft het leven van Han Kaag bepaald. Hij behoorde tot de eerste vijf hoogleraren, die aan het onderwijs aan deze instelling duidelijk gestalte hebben gegeven. Een definitief oordeel over dit initiatief zal pas door de toekomstige geschiedschrijver kunnen worden gegeven, maar wel kan worden gesteld, dat door het tot stand komen van de Tilburgse instelling velen uit het katholieke volksdeel een academische opleiding hebben genoten, die daar anders buiten zouden hebben gestaan. Als onderdeel van de toen nog zeker niet afgesloten emancipatie der Nederlandse katholieken is het destijds opgerichte instituut van betekenis geweest, zoveel kan men thans in ieder geval wel zeggen.

Komende uit een gebied, waar zijn geloofsgenoten een minderheid vormden, heeft Kaag het zich tot taak gesteld aan deze eigen katholieke bijdrage tot de bestudering van de economie zijn krachten te wijden. Het komt mij voor, dat hij zich in de toen gestichte kring, die zich al spoedig ontwikkelde tot de Tilburgse hogeschoolgemeenschap, steeds heeft thuisgevoeld.

Hij was daarbij de man, die complementair was aan degene, die samen met hem het onderwijs in de economie verzorgde en die dikwijls in één adem met hem werd genoemd: Cobbenhagen. De laatste: systematische doordenker van economische theorieën met altijd een verbinding met de wijsbegeerte, Kaag de beoordelaar van de economische actualiteit in artikelen en vooral in een levend contact met zijn studenten op colleges. Ook hij wees daarbij op de noodzaak ethische aspecten te betrekken bij de beoordeling van economische kwesties.

Zo schreef hij in 1930: "Wat nu van de economische politiek in het algemeen geldt, nl. dat zij haar basis slechts kan vinden in bepaalde normen, dat geldt ook van dat onderdeel, dat men gewoonlijk aanduidt als handelspolitiek".

De handelspolitiek wordt hier niet toevallig genoemd, dit onderdeel van de economie had zijn speciale belangstelling. Nadat hij bij het zeer beperkte bestand aan docenten gedurende de eerste jaren een zeer groot aantal vakken had gedoceerd, consolideerde zijn leeropdracht zich geruime tijd op "Economische politiek, Geld-, krediet- en bankwezen, Conjunctuurleer".

Typerend voor zijn persoon was, dat hij tijdens de depressiejaren wel pleitte voor devaluatie van de gulden, maar dat hij de felle toon miste, die in dit emotionele debat over en weer heerste.

In vele artikelen, vooral ook in het mede door hem opgerichte Maandschrift *Economie*, gaf hij zijn visie op actuele problemen en hetzelfde deed hij in zijn colleges. Zelf geen leerling van hem, moge ik aanhalen wat een van zijn oud-studenten, Prof. Scheffer schreef bij Kaag's afscheid als hoogleraar: "Met zijn kritische instelling tegenover maatschappelijke instellingen en verschijnselen was Kaag zijn tijd ver vooruit. Hij droeg zijn wetenschap niet over vanaf een hoge troon en hield zich niet op grote afstand van zijn leerlingen. Zijn colleges vormden altijd een dialoog met de studenten, aan wie hij soms vragen stelde over problemen, waarmee hij zelf nog worstelde". Dat over deze hoogleraar ook de nodige anecdotes de ronde deden, is typerend voor zijn populariteit in de kleine kring van studenten en afgestudeerden destijds.

Het contact met zijn studenten vond ook veelvuldig plaats buiten de colleges. Velen heeft hij raad gegeven, hij hielp bij het bepalen van hun toekomst en hielp zo nodig ook op nog concreter wijze.

Dat contact van mens tot mens, waarover men altijd hoort, als men over Kaag met anderen spreekt, beperkte zich niet tot studenten. Ook jonge docenten zette hij op het spoor en buiten de hogeschool waren er tallozen, die hem, zakelijk of persoonlijk, om raad vroegen. Daaruit zijn ook zijn vele bindingen met het economisch leven ontstaan, zowel met het bedrijfsleven als met de overheid. In zijn boek over de economische politiek in de jaren 1929-1934 schrijft Hirschfeld bijv. over het contact tussen Minister Verschuur en Prof. Kaag, een contact, zo zegt hij, "dat zich verder nog op velerlei gebied uitstreckte en tot een regelmatige band met het Departement leidde."

Zo is een man van ons heengegaan, die voor velen en voor de samenleving van grote betekenis is geweest. Men zou hem echter tekort doen als men zijn sterke band met zijn gezin niet zou noemen en vooral als men niet zou herinneren aan de steun, die zijn vrouw, die wij nog maar kort geleden ten grave hebben gedragen, voor hem heeft betekend, ook in moeilijke jaren. Mogen zij beiden thans zien, waarin zijn geloofd hebben.

H. W. J. Bosman